

pressă pentru români, ear inteligenței române ștrang și furci, cătușe (békó) și temniță.

Omului cu mintea la loc și iubitoriu de pace desigur îi cade bine, dacă între astfelii de sbierături sâlbatiche mai aude și vocea minții sênatoase, dacă în droia de șovinisti orbiți de nefericitul fanaticism, se mai află și câte unul de aceea, căruia i-a cădut solzii de pe ochi. E un veritabil corb alb o aparițiune de acest fel, și merită să luăm și noi notiță de el.

Memorabila vorbire a contelui Keglevich în dietă despre maghiarisarea cu forța și terorismul; dechiarățiunea dlui ministru-președinte Tisza, că a trecut timpul unde maghiarisarea cu forța ar fi fost posibilă și că astăzi nu mai este posibil să se folosească puterea statului spre maghiarisare; aceste fructe ale atitudinii bărbătești a Croaților se par a fi pricepute și de voinicii cei mai mici de prin provincie. Incep și ei a cunoaște că ce s'a făcut nu s'a făcut bine și că toate immensele gertfe de puteri, timp și bani aduse idolului de maghiarisare, au fost nebuie.

S'a statorit alt princip, s'a dat signal pentru luarea de altă direcțiune. Cu o lingură de miere mai multe muște poți prinde, decât cu o bute de oțet. Dacă nu putem înfrânge pe români cu forța și cu terorismul, să ne folosim de prostia lui, să-l seducem, să-l înșelăm. Nimicită inteligența superioară, „agitatorii daco-româniști,” delăturată și inteligența inferioară din sinul poporului, turma rămâne pe mâna noastră și o mănăm unde ne place. Aceasta e filosofia mai nouă a traților nostri maghiari.

„Ell-nzék” în nrii sei 298 și 299 dela 22 și 23 Decembre n., sub titlul: Miseriile învățătorilor dela scoalele populare din Transilvania („Erdélyi néptanítói miseriák”) aduce un tractat în aceasta materie, care din două puncte de vedere e interesant pentru noi. Odată pentru că constată și recunoaște că „magyarosítás”-ul (maghiarisarea cu forța) prin învățământul popular, așa cum s'a practisat până acum nu va duce la limanul dorit; apoi fiind că propun o metodă nouă pentru „magyarosítás,” desnaționalizarea spontană a nemaghiarilor din Transilvania.

Indicatul articol constată mai nainte de toate că pentru secuii din Ardeal, „cari dacă nu ar exista, celelalte naționalități demult ar fi coplesit elementul maghiar,” atâta s'a făcut deja pe tereul culturai populare, încât la ei demult se arată prisos de puteri didactice. Preparandia de stat din Cristurul sêcuiesc și cea romano-catolică din Csiksomlyó au pus material atât de abundent la dispozițiune, încât în ținuturile sêcuesti, unde nu mai încap scoale de stat și comunale, acest material nu mai poate afla aplicare; ear considerând că în Ardeal se mai află alte două preparandii maghiare de stat și mai multe confesionale (maghiare), din toate aceste ese în fie-care au un număr așa de însemnat de învățători și învățătoare, încât pre lângă atât de rêu riușita înmulțire a scoalelor comunale cu limba de propunere maghiară, foarte mulți dintre acei învățători ne mai putând aștepta după aplicarea scolară trec la altă branșă pentru de a-și câștiga pâinea de toate zilele.

Acesta, dice articolul mai departe, e un rêu iminent pentru maghiari și pentru maghiarisare; pentru-că cu toate aceste în celelalte părți ale Transilvaniei, locuite de nemaghiari, nu sunt nici pe jumătate scoale de ajuns și nici pe a patra parte învățători cualificați de ajuns. Nu sunt pentru aceea, fiind că

în preparandiile de stat elevii învață exclusiv numai limba maghiară, și nu pot fi aplicați la scoale cu altă limbă de propunere.

Astfeliu pe lângă toate însemnatele gertfe ce se aduc, maghiarisării nu i se face nici un serviciu. „În aceasta privință responsabilitatea e în mai mare măsură a noastră, a maghiarilor, cari ca națiune constituitoare de stat avem trebuință și suntem chie-mați: ca idea de stat maghiar să o înplântăm celorlalte naționalități prin limba lor proprie.” Aceasta se va putea numai dacă învățătorii maghiari vor învăța limbele lor, cea nemțească și cea românească, ca astfeliu la punctele mai gingașe în privința mestecării naționalităților să putem aplica indiviși de încredere ai nostri.

Pentru ca să se câștige pâne preparandistilor sêcui eșiți din institutele maghiare, și pentru ca „magyarosítás”-ul să se prefacă în „magyarosodás,” articolul pretinde dela guvern să înființeze preparandii de stat la atari puncte ale țerei, unde elevii din graiu viu pot învăța limbele naționalităților.

Aici trebuie să ținim, dice articolul, „pentru-că în fine tot trebuie să se rumpă și se va rumpe șovinismul, cu care apăsăm asupra treazului (jozan) popor român și sas.” Să prevenim noi în această privință; să inițiam noi modul și lucrarea pentru delăturarea apăsării șovinistice. Ear modul nu poate fi altul decât ca să creștem în număr de ajuns învățători cunosători de limba lor, și pe acestia să-i aplicăm acolo, unde pretind interesele statului maghiar, la scoale comunale sau chiar și la cele confesionale („vagy éppen a felekezeti iskolákhoz is”).

Astfeliu rezonază articolul din „Ellenzék” și după ce ne mai spune, că între preparandistii eșiți din institutele maghiare se află foarte multă pleavă, „studenți țipați din scoale” (kicsapott deák) și oameni „a căror princip suprem cât ajung la funcțiune nu e învățământul, ci câștigarea de avere, arată că acestia între sêcuii cei dêrși și sêraci numai pot trai. Sunt urii și eschiși din societate și publicul se ferește de ei ca de o lepră veninoasă. „Prevalenta maioritate a preparandiștilor eșiți din preparandia dela Cristurul sêcuiesc — dice articolul nu se străduiește de a ridica lumina spirituală a comunei, unde ajung; ci umblă după aceea, ca să le rămână timp liber cât se poate de mult, pentru a-și câștiga avere pe căi colaterale.”

Va să țină se formează aici o clasă periculoasă de oameni, cari cu timpul pot cauza o crisă socială în nobilul popor al sêcuimei. Nu mai este loc pentru de a înființa mai multe scoale de stat în părțile sêcuesti — așa dice articolul, — sunt multe unde numărul scolarilor e 14—18. Pe alte locuri scoalele de stat urlă de golăciune (az állami iskola — az üres ségtől kong), pentru-că învățătorii nu știu o boabă din altă alimbă, decât ungurește.

Acestui material de puteri didactice — educatoare trebuie să i se facă loc; trebuie trântit în căra românilor, ca să le insufle idea de stat maghiar. Dar ca să se poată aceasta, mai întâiu trebuie ca preparandistii sêcui să înveța limba românească.

În merit credem că aici nu e de lipsă nice un comentariu. Am signalizat planul, ce se pregătește, și cu aceasta noi la locul acesta ni am împlinit datorița.

E rândul la organele noastre competente: să priceapă semnele timpului. Un corb alb s'a ivit și ni-a cântat — poate preste voia lui — adevêrul. Să învețe și maghiari românește, dar nu-

mai pentru de a ne pute ataca și nimici mai ușor. Se încete apăsarea șovinismului „magyarosítás”-ul, dar numai spre a face loc desnaționalisării pe dea furisul.

Corbul cerb rămâne și dacă e alb la pene.

Cu toate aceste trebuie să privim enunțiațiunile din „Ellenzék” de un semn al desmețirei. Sêmburele e, că fanaticii încep a-și deschide ochii; și când vor deveni capabili și de un pic de sinceritate și bunăvoință, se vor pute încuigiura multe amărăciuni, ce amenință frumoasa noastră Transilvanie.

X.

Românii și Universitatea fundului regiu.

La această insultă burșicoasă aruncată în fața românilor, deputatul Dr. Păcurar a reflectat următoarele: Dacă dlui Zay, i este cunoscută vr'o peată a statutelor, apoi nu numai loialitatea, ci și cestiunea de onoare îl îndatorează pre dl Zay să arate și să constate dsa aici publice peata afirmată a statutelor. El — Dr. Păcurar — însê constată de altă parte, că este adevêrat, că aceste statute nu s'au făcut din partea maiorității, ci din partea minorității dimpreună cu celalalt factor, adică cu ministerul, și densusului, la facerea statutului, la care a fost chiar densusul referintele, nu-i este cunoscut nici un lucru condamnabil, decât acela că nu a consimțit în păreriile sale cu maioritatea din Universitate. Apoi crede dl Zay, că toate lucrurile, cari nu sunt de acord cu consêmțământul maiorității, sunt lucruri petate? S'au tot ce nu place maiorității este peată, delict s'au crimă?

Eu provoc pre dl Zay se arate vre-un lucru neiertat la facerea statutelor, și, până ce se susține dl Zay de om de onoare, trebuie în urma provocării mele, sau să le arate, sau apoi să-și rumege mai bine cuvintele, cari le pronunță aici în ședința publică! — Eară în ceea ce privește pre dl comes, lucrul este foarte ușor de rezolvit, căci numai dela densusul atêrnă, ca să renunță din iubire de pace patriotică la dotațiunea s'a anuală de 2000 fl. și toată cearta în Universitate despre acest obiect este terminată.

Însê la toate aceste deput. Zay a tăcut.

Tot în această ședință deput. Dr. Wolff, raportorul comisiunii de cinci, cetește proiectul de reprezentățiune, adresândă ministrului de interné în afacerea statutelor de organizațiune. La pertractarea acestui proiect deput. Dr. Păcurar accentuează, că de când este densusul în Universitatea din nou organizată pre basa art. de lege XII din 1876 până astăzi, nu a fost nici odată un lucru de așa mare însemnătate, un obiect de atâta importanță la ordinea țilei, cum este obiectul de față, adică esmisul ministerial din 27 Faur 1884 Nr. 12,169/1884. B. III cu cuprinsul seu, prin care ministrul voiește să-și câștige dreptul a decide și asupra acelor concluse, în contra cărora nu sunt slevate voturi separate, și a înlocui atari concluse, cari sunt aduse chiar și cu unanimitatea voturilor, cu consimțământul tuturor conproprietarilor, — prin decisiunile sale.

El invită pre domni deputați la cea mai mare atențiune față de acest obiect de cea mai mare importanță atât pentru Universitate, cât și pentru dreptul privat al conproprietarilor.

Constată mai departe, că maioritatea Universității, începând dela anul 1877 continuu a tot sgu-duit la statutele Universității, până când acuma a

voește și a căru chemare este a vieții în mijlocul unei societăți de oameni luminați (cultivați).

Când și cine a inventat arta cetirei și scrierei, despre aceasta nu avem date sigure (cel puțin mie nu mi este cunoscut); istoria ne spune: a) că chinezii s'ar fi folosit de un fel de semne, (Hueqoyλφe), un semn înfățișă un cuvânt, câte cuvinte atâtea semne; așa încât cine-va în toată viața lui nu putea cunoaște toate semnele; va se țină în toată viața lui a învățat, și totuși n'au știut bine ceti și scrie, ceea ce astăzi se întâmplă după oste-neală de 3—4 ani; b) că fenicienii ar fi inventat literile, eară grecii s'au ocupat tare cu desvoltarea și perfecționarea acestei arte. Știm mai departe că profetul Moise pe muntele „Sinai,” i a dat Dumnezeu cele 10 porunci scrise pe două table (lespeși) de piatră, dovadă că el știa ceti, căci altcum nu le putea explica poporul evreesc, carele călătorea prin pustie.

Pe timpul lui Chistos această artă să fie luat desvoltare tot mai extensivă. Știm că apostolul Pavel a trimis mai multe epistoli către diferite popoară. Despre persoana lui ne spune istoria bisericască că a fost evreu din naemul lui Veniamin din comuna „Tars în Sicilia,” după partida religio-nară fariseu, eară după meserie amêsurat obiceiului evreesc făcătoriu de corturi.

În tinerețele sale se vede a fi studiat scoalele cele vestite iudaice și elenești din patria sa, apoi se duse la Ierusalim spre a se perfecționa mai departe în studiile teologice, unde se făcu cel mai zelos apêrătoriu al legii lui Moise așa, încât când rêsări creștinismul el se arată ca unul dintre cei mai înverșunați contrari ai creștinilor și lucra pentru stîrpirea lor totală pe dramul Damascului, până ce prin putere supra naturală, a fost înduplecât a primi creștinismul; de unde se vede că cetirea și scrierea era tare lățită pe timpul lui Christos; ba se aflau și scoale organizate; însê de sigur că metoda cetirei și scrierei va fi fost cu mult mai puțin perfectă și mai greu de înțeles, față de cea de astăzi. Spre a ne putea convinge despre aceea nu avem de cât să aruncăm o privire, nu așa departe, ci numai înainte de aceasta cu 25—30 de ani și apoi nu ne va veni cu mirare, pentru ce foarte puțin dintre țărani nostri știa ceti și scrie. Cred că pentru convingere va fi de ajuns a aduce numai câte-va exemple și să cercăm ale literis și silabisă după metoda nominal (cu litere cirilice) așa, precum se făcea atunci; d, e. pentru cuvântul b a n care astăzi se compune din semnele sonurilor b a n, se folosea: buche-az-naș, și copilul să știe scoate din acele sunete fără înțeles cuvântul b a n; caco ad-râță terduest-ad, și copilul să știe scoate din confusiunea aceea babilonică cuvântul: cartea, ceea ce după me-

toda de astăzi se compune din semnele sonurilor: c a r-t-e-a cartea.

Cugetând la metoda acela greoi și fără înțeles, atunci de sigur că nu ne va izbucni risul auzind încă și astăzi pe câte un moș bătrân tânguindu-se că el încă a umblat la școală în tinerețele sale 3—4 ani, dară n'au putut învăța carte, fiind că n'au avut cap.

Întru adevêr că a trebuit să aibă cap, adică minte ageră acela, carele după espresiunea aceea neînțeleasă a literilor vechi a putut învăța a ceti și a scrie; și pentru cari n'au putut învăța, nu va fi fost de vină atâta capul, ci mai mult metoda și espresiunea cea fără înțeles a semnelor (literilor).

Espresiunea aceea fără înțeles a literilor cirilice, s'a delăturat înainte de aceste cu vr'o 24 ani pre când au început a se folosi de alfabetul latin, când apoi în anul cel dintâiu se învață literile pe rând de pe tabelă, apoi învață ale și scrie, a cum-puie silabe și cuvinte, și numai apoi după al 2-lea sau al 3-lea an, după cum adică avea cap, i se da cartea în mână.

Această greutate încă s'a delăturat mai târziu prin introducerea metodei sonetar (analitic-sentetic) după care copii învață a ceti și a scrie în câte va șeptemâni și fără de vre o greutate mare, numai se pomenesec că ei știu ceti și scrie.

(Va urma.)

venit lucrul acolo de ministrul intenționează arogarea dreptului de dispoziție necondiționată asupra averilor Universității sau, precum dice esmisul minist. citat, de a decide și a înlocui conclusele Universității din oficiu, cu decisiunile sale, fără de a mai fi legat la existența ver unui vot separat.

Acesta este un lucru ne mai audiat și ne mai pomenit, și astădată prima-oară bate ministerul în casele Universității spre a-și câștiga și acest drept, și spre acest scop cere învoirea noastră.

Dela anul 1877 începând până și în ziua de azi am avut de a apăra dreptul de proprietate al conproprietarilor, numai față de majoritatea din ședințele generale ale Universității, carea fără obosală pretindea și pretinde, ca conclusele ei asupra averii și asupra foloaselor anuale să fie definitive și inapelabile; și față de aceste concluse să nu aibe minoritatea nici un drept și nici un remediu legal spre a putea stabili neindreptățirile și asupririle, ce i se causează din partea majorității prin un judecător mai înalt, adevă prin guvernul țării.

Am luptat și eu din plină conștiință fără obosală și din toate puterile în contra acelei tendențe cu totul escentrică față de egală îndreptățire a tuturor conproprietarilor, dintre cari și cei ce se află în minoritatea casuală trebuie să li se recunoască totuși în asemenea măsură dreptul de conproprietate. Și în adevăr rezultatul acestor lupte este §. 13 din statute, care conține remediu legal de apărare al minorității față de abuzurile majorității.

Acest paragraf dispune ca fie-care membru al adunării, care nu este mulțimit cu conculul majorității poate în termen de trei zile suleva votul seu separat, asupra căruia ministrul are apoi dreptul și îndatorirea de a hotări asupra acelu concul recurat și a decide finalmente între majoritate și minoritate. Aceasta procedură am aflat-o și o află pretutindenea, unde starea lucrurilor este regulată, căci naturalmente urmează din organizarea societății civile și din întreg organismul dreptului, că acolo unde doi s'au trei etc. nu se pot înțelege despre averea și drepturile lor, un al treilea să decidă, ce este drept între dînșii.

Această stare de lucruri se află pretutindenea unde sunt împregiurările normale și trebuie să existe în fie-care stat, căci altminteră s'ar deschide numai ușa la o luptă a tuturor în contra tuturor.

Prin urmare eu am susținut și voi susține, cât voi fi aici, sus și tare dreptul de recurs al minorității la al treilea judecător între noi, adevă în cazul concret, la guvernul țării.

Sub egida acestui §. 13. s'au efectuit dotațiunile scoalelor gr. or. din Sas-Sebeș și Orăștie; sub egida acestui §. 13 s'au indus dotațiunea gimnasiului gr. or. din Brașov din extraordinar în ordinar; și din toate acestea cu consimțământul dvoastre din majoritate, ceea ce dovedește, că noi avem destule interese reciproce spre a ne putea înțelege între noi așa încât majoritatea face concesiuni minorității, eară minoritatea majorității. Prin urmare §. 13 nu este așa de periculos nici pentru majoritate, precum s'ar crede la aparință. Știm cu toții, că pre lângă concurența scolii săsești evanghelice reale din Sibiu pentru dotațiune de 5000 fl. scolile gr. or. din Sebeș și Orăștie fără acest §. 13 cu câte 1000 fl. nu ar fi avut loc, și știm, mai departe cu toții, că la anul 1878 ne-am înțeles sub existența §. 13 asupra dotațiunilor de a mulțami pre toate trei scolile fără de a mai provoca ingerința ministeriului.

Eu sum pre deplin convins, că dacă §. 13 nu ar fi existat, dotațiunea scolii săsești reale din Sibiu ar fi așezat în loc de 3000 fl. 5000 fl. și scolile gr. or. din Sebeș și Orăștie, de unde erau cei doi deputați români, nu ar fi căpătat nimica, și certele între noi ar fi luat dimensiuni mai mari, chiar și în detrimentul majorității.

E dară destulă dovadă, că existența §. 13 este în faptă un motor pentru ținuta majorității de a considera și minoritatea din Universitate, precum s'a și întemplat în cazul acesta, care la din contră ar fi fost cu totul ignorat.

Cu ce însă nu pot consimți este arogarea dreptului din partea ministrului de a decide și asupra acelor concluse, în contra cărora nu sunt sulevate voturi separate, și a înlocui chiar și acele concluse, cari sunt cu unanimitatea voturilor noastre aduse, prin decisiunile ministeriale.

Cu aceasta nu consimt și nu voi putea consimți nici odată, că acolo unde stemem noi cu toții între noi înțelegi să se vere un al treilea nechemat și se dispună în contra voinței și în contra intereselor noastre numai după bineplacul seu.

Am dis, că până acuma am avut de a me lupta numai față de esagerarea sau mai bine dis de arogarea dreptului exclusiv din partea majorității din Universitate, ear acum ivindu-se primadata și din partea ministeriului o asemenea esagerațiune, numai

într'altă direcțiune, voi avea de a me lupta și în contra acestui adversariu nou al averilor Universității și declar, că precum am apărut conproprietatea averii față de majoritate în asemenea chip voi apăra-o și față de ministeriu.

Aceasta mi va fi posibil, căci precum dovedește chiar și esmisul ministerial de față, până acuma ministrul n'a avut dreptul de a decide asupra acelor concluse în contra cărora nu sunt sulevate voturi separate și n'a avut dreptul de a înlocui aceste concluse, cari sunt aduse din partea noastră cu unanimitate de voturi prin rezoluțiunile și decisiunile sale.

Ministrul acum voiește să-și câștige acest drept, și spre a-l putea câștiga cere dela noi consimțământul nostru prin esmisul amintit.

Ce însemnează aceasta?

Aceasta nu însemnează altceva, decât ca ministrul recunoaște însuși nu numai că acest drept nu l'a avut, dară nici nu-l poate câștiga fără a avea consimțământul nostru. Prin urmare denegând noi firm și hotărit acest consimțământ, ministrul nu va putea intra în casele Universității și a dispune de averile noastre. Însă și după ce fel de principiu de drept s'ar putea mesteca ministrul, sub cuvântul de a face pace, unde toți conproprietarii sunt de un consimțământ, de o voință, de o rezoluțiune, nefiind nici macar idee de diferență între conproprietari? Știm cu toții, că acolo unde nu este actor nu poate fi nici judecător.

(Va urma.)

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român.”

Casul disciplinar al judeului Pamfilie din Romoșel.

Orăștie în 13 Decembre 1884

Într'o corespondință anterioară v'am scris că pretorul cercului Orăștie a suspendat pe judele comunei Romoșel Pamfilie din motive cu totul neînsemnate. Ca publicul nostru să cunoască aceste motive, imi iau voia a espune pe scurt *species facti*. În săptămânile trecute un delincent din Romoșel a fugit din arestul preventiv al judecătoriei cercuale reg. din Orăștie. Gendarmeria l'a prins și aducându-l la casa judeului din Romoșel, Pamfilie, acesta a pus patru vigili comunale și a reflectat gendarmeria să fie cu atențiune ca delincentul să nu fugă. Cu un cuvânt judele și-a făcut datoria în toată forma. Din negriega gendarmilor însă, cari au întrelăsat a lega pe delincent, după cum i sfătui-se judele, delincentul a fugit de cătră dînă și gendarmeria a făcut arătare la pretură contra judeului Pamfilie aruncând vina asupra acestuia. Pretorul Bagya Zsigmond, fără de a mai face vre o cercetare prealabilă a suspendat la moment din oficiu pe judele Pamfilie la arătarea nemotivată a gendarmeriei. Acesta a fost un pas pripit și nu se poate esplica altcum decât prin împregiurarea, că pretorul a trebuit să aibă ceva năcaz pe judele suspendat. Causa s'a transpus la judecătorie spre cercetare și eri s'a și constatat judecătorește prin dovođi suficiente, că gendarmeria poartă vina exclusivă, ear judele Pamfilie este cu totul nevinovat.

De aici se vede, că a fost pripită suspendarea, că dl pretor Bagya s'a lăsat răpit de o animositate nemotivată. Dl pretor este un funcționar conștient și zelos și tocma pentru aceasta ne a surprins acest act de justiție disciplinară precipitat. Judele Pamfilie este un funcționar vechiu al comunei Romoșel, a servit sub toate guvernele câte s'au peronat dela anul revoluțiunii și în tot decursul serviciului seu s'a purtat corect și spre deplina mulțămire a comunei și a organelor administrative superioare. Aceasta împregiurare trebuia să o aibă înaintea ochilor sei dl pretor și să nu se grăbească cu suspendarea.

Din dovedile de până acum se vede nevinovăția judeului Pamfilie, prin urmare rehabilitarea dînșului nu pote fi decât o cestiune de timp scurt. Aceasta ne servește spre satisfacțiune deosebită și ne vom bucura foarte, dacă în cel mai apropiat timp vom vedea pe venerabilul jude bătrân earăși în fruntea afacerilor comunei Romoșel, care a stimat întrânsul pe adevăratul seu povățuitor și cărmuitor.

Dl pretor Bagya este un funcționar administrativ corect și de și are și dînșul simțeminte mai mult maghiare decât ungurești totuși areori și dă pe față idea predilectă de maghiarizare. În cazul disciplinar însă, de care ne este vorba, s'a lăsat stăpănit de animositatea națională, pentru că altfel nu ne putem esplica măsura pripită, cu care a delăturat stante pede pe un veteran funcționar comunal.

Indată ce rehabilitarea va fi îndeplinită — nu voi întârzi a ve o notifica.

În fine trebuie să observ, că suspendările în cercul Orăștiei sunt cam dese, mai ales decând e dl Bagya în fruntea preturei.

Dintre notarii și juđii suspendați în decurs de vre-o 7 ani foarte puțini s'au putut rehabilita. Poate că aceasta experiență a îndemnat pe dl Bagya să purceadă cu o rigoare antecipată și contra judeului Pamfilie. Cu atât mai mare va fi și satisfacțiunea, judeului când se va vedea rehabilitat. X.

Răspunsurile la Mesagiul Tronului.

Duminecă, 9 Decembre, la oarele 11^{1/2} dimineața, M. S. Regele, în prezența d-lor ministri, încungiuat de Casa Sa, a primit în sala Tronului, cu solemnitatea obicinuită, biuroul și comisiunea senatului însărcinată a presinta M. S. Regelui adresa de răspuns la mesagiul Tronului.

D. Dimitrie Ghika, președintele Senatului, a dat cetire următoarei adrese:

Sire,

Primul senat ales în virtutea noiei legi electorale este fericit a aduce astăzi Majestăților Voastre omagiul simțemintelor de iubire și devotament ce țeara întreagă are pentru suveranul ei.

Dela o margine la alta, Sire, țeara a primit cu mulțămire reforma electorală; căci ea a asigurat libertatea votului și inviolabilitatea conștiinței alegătorului.

În virtutea acestei reforme înțelepte, alegerile s'au putut face sub egida legii, în deplina liniște și libertate, astfel în cât Corpurile legitimoare să fie aceea ce trebuie: adevărata espresiune a voinței alegătorilor.

Senatul a audiat, Sire, cu o adevărată bucurie asigurările date de Majestatea Voastră că raporturile noastre cu toate puterile, și mai ales cu cele vecine, sunt din cele mai bune și mai cordiale. Noi nu putem face de cât sincere urări pentru ca această stare de lucruri să se consolideze din ce în ce mai mult, pentru ca să putem întoarce cu toții, guvern și națiune, toată activitatea noastră cătră organizarea internă a Statului.

În noua eră de pace ce se deschide, senatul va fi fericit, Sire, să dea guvernului Majestății Voastre tot concursul seu pentru îndeplinirea bunătăților a căror lipsă se simte în diferite ramuri de administrațiune publică, și pentru a ajunge astfel treptat să punem societatea română în condițiunile de dezvoltare a celorlalte societăți moderne.

A îmbunătăți întreg sistemul nostru administrativ;

A pune justiția în condițiunile de independență necesarii pentru o mai bună garantare a intereselor ce-i sunt încredințate.

A acorda bisericii și scoalei mijloace de cari au nevoie ca să răspundă din ce în ce mai mult la misiunea lor;

A pregăti sistemul nostru de apărare și a da armatei tot ce i lipsește încă pentru ca să devie și mai mult un adevărat scut al independenței naționale.

Eată, Sire, atâtea lucrări cari vor face obiectul preocupărilor noastre celor mai vii și la cari senatul se va grăbi să consacre toată activitatea sa împreună cu guvernul Majestății Voastre.

Ceea-ce trebuie însă să atragă imediata preocupare și solicitudine a tuturor corpurilor statului este, precum o dice foarte bine mesagiul Majestății Voastre, criza agricolă și monetară prin care trece țeara. Osebit de cauzele generale cari au adus această criză și în celelalte părți ale Europei, cauze cari sunt înafară de sfera noastră de acțiune, această situațiune se mai găsește îngreuiată la noi și prin oare-cari împregiurări particulare, asupra cărora caută să se îndrepteze cu stăruință atențiunea noastră a tuturor.

Îmbunătățirea continuă a sistemului nostru de cultură, o mai mare înlesnire de tarife acordată comerțului și producătorilor nostri pentru aducerea producțiilor lor la punctele de esport, crearea treptată și încurajarea industriei naționale, construirea întreprinderilor așteptate de toți cu o legitimă nerăbdare, complectarea sistemului nostru de căi ferate în modul cel mai economic posibil și împuținarea pedicelor ce împuțină unele din producțiunile noastre agricole la eșirea lor din țeară, sunt, credem, Sire, atâtea măsuri de natură a împuțina rēul în present și a l preveni în viitor.

Pentru realizarea și esecutarea la timp a acestor măsuri, senatul va fi fericit să conlucreze împreună cu guvernul Majestății Voastre pentru a ușura efectele crizei și a veni astfel în ajutorul producătorilor. Sperăm, Sire, că grație stărei financiare generale a statului, stingerei apropiate a unei părți din datoria publică și limitării ei în viitor, grație

inlesnirilor de credit ce s'au creat pentru particulari, și mai presus de toate grație spiritului de ordine și de economie ce a început să pătrundă în toate clasele societății, vom ajunge a străbate strămtorările actuale fără ca statul și particularii să aibă a suferi sguđuri de acelea cari împedecă mersul normal și regulat al afacerilor.

Strēns uniți impregiurul Majestății Voastre și și ajutați de încrederea națiunii, guvern și Corpuri legiuitoare, vom lucra necontenit pentru întărirea și prosperitatea statului român, și, împreună cu țeara întreagă, nu vom avea decât un gând: binele patriei, decât un strigăt:

Să trăiască Majestățile Voastre și Augusta Lor familie!

Să trăiască România!

Președinte *Dimitrie Ghica*. Vice-președinte, *Cernat*. Secretar, *V. Liteanu*, *Gr. Capeleanu*. Ap. *Mănescu*. Cestori, *N. Manolescu*, *A. Siciariu*. (L. S. S.)

Regele a răspuns:

Înalt Prea Sântele! Domnule președinte! Domnilor senatori!

„Simțemintele de iubire și devotament ce 'Mi' esprimă înaltul Corp al Senatului sunt prea scumpe inimii Mele.

„Ve mulțămesc și, împreună cu d'voastră, privesc cu încredere viitorul; căci armonia care domnește între guvern și parlament asigură dezvoltarea și consolidarea Statului român.

„Din parte-mi pătruns de înalta misiune ce 'Mi' este încredințată nu voi cruța nici o osteneală pentru a face ca iubita noastră patrie să fie înainte mergătoare civilizațiunii în orientul Europei.

„Ve mulțămesc, d'lor senatori, cu aceeași căldură cu care adresați urările domniilor-voastre 'Mie, Reginei și familiei Mele.“ (Va urma.)

Declarațiune.

Dle Redactor! Corespondența cu datul Făgăraș 11 Decembre 1884 publicată în „Tel. Rom. Nr. 146 despre cazul dureros, ce se dăce că s'ar fi întâmplat în ziua de sf. Nicolae în biserica din Făgăraș cu noul administrator Iuliu Dan, într'u cât în aceea se susține că eu aș da instrucțiuni fratelui meu a nu se supune la nici o ordinațiune, ce ar emana dela măritul consistoriu față de parochia din Făgăraș, o declar de calumniă; ear pe corespondentul mascat, care cu ușurătate copilărească publică neadevăruri prin diare, până atunci până când nu va dovedi că eu dau cuiva instrucțiuni de nesupunere și până când el stă ascuns, îl declar de calumniator și om fără onoare.

Petru Ciora.

Varietăți.

* (Prelegere publică.) În folosul înființării scoale centrale gr. or. de băeți din Sibiu Duminecă în 16/28 Decembre a. c. va prelege în casina română prof-sorul Demetriu Comșa despre „cultura florilor în odaie.“

Inceputul la 5 oare, bilete de intrare se află cu prețurile deja știute la administrațiunea „Tribunei“ și la tipografia arhidieceasană, ear în ziua de prelegere dela 4—5 oare la cassă.

Comitetul arangiator.

* (Arangerul seratei tinerilor sârbi, români și slovaci), Alesandru Petrovici în urma raportului făcut de președintele societății de lectură — cetim în „Egyetértés“ — a fost citat înaintea rectorului universității din Pesta Dr. Bitá Dezső *ad audiendum verbum*, a fost întrebat circumstanțial despre scopul și direcțiunea urmărită de ei. Printre tinerii universitari e mare febrere, ei sunt decisi, la cazul când consiliul universitar nu ar păși cu destulă severitate în contra matadorilor principali, să purceadă pe altă cale, ca să facă imposibilă rămânerea la universitate a elementelor antimaghiare. Nu sunt cumva decisi să le croiască și o poezie ala „Büdös bocskor“?

* (O descoperire archeologică în Germania). Cetim în „Gazeta de Francfort“:

„Dilele acestea s'au făcut în portul dela Deutz o interesantă descoperire din punctul de vedere al istoriei naturale. O mașină de grapat a scos la lumina dila un dinte colosal, care cântărește 4 chilogramme; este dinte de un dobitoc autidiluvian. Se poate foarte lesne vedea rădăcina și coroana dintelui. Are forma unui mare petroi și măsoară 57 centimetri în lungime, 17 în înălțime și 7 în grosime. E compus din două substanțe diferite, adevăd din 20 de straturi de materie solidă, eară straturile sunt unite între ele printr'o proșghită intermediară mai moale pe care sgărâind'o cu unghia poți s'o ridici. Fie-care strat isolat al masei dure se compune din părți reunite și are forma unui petroi lungureț.

* (Un pește necunoscut până acum.) Cetim în Românul. Diarul „Le Petit Var“ din Tulon spune că un pește foarte mare, pe care bătrânii marinari au dechiarat că nu-l cunosc și că presupun că el locuște în general în Ocean, a fost omorit în golful Cavalaire de trei oameni dela vamă, pe când se aflau într'un vas făcând observație dealungul coastei.

Structura acestui monstru de mare este cu totul particulară. El n'are dinți, dar falca deasupra este armată de un fel de peie, întocmai ca coama calului: această perie împodobește gura în toată lungimea ei.

Limba are o grosime de aproape 15 centimetri și trebuie să cântărească foarte mult. Gura are o lărgime de 90 centimetri: un om de statură mică poate prea bine să intre în ea.

Acest pește gigantic are trei înnotătoare, din cari două seamănă cu urechile de bou; cea de a treia se află lângă coadă. Dobitocul n'are bronchii; dar în mijlocul capului, deasupra fălcii superioare, se află trei deschidături de formă triunghiulară cari servesc de nări. În fine ochii sunt negri cu reflecte de foc.

O coadă orizontală care are forma unei căști de giandarm, completează aspectul acestui dobitoc ciudat.

Colorarea pântecului este albă; dea lungul pântecului se află niște dungii de o adâncime de un centimetru.

* (Broasca și sobolul) Se scrie din Soultz diarului „L'Express“ din Mulhouse, cu data dela 3 Decembre:

Un martor ocular ne asigură că a fost față, dilaile acestea, la o luptă care merită de a fi sem-

nalată. O broască eșise din apă probabil pentru a respira aer curat, când întâlni în calea un sobol. Fără a face nici o dechiarare de rebel, sobolul atacă broasca. Aceasta făcu tot ce putu pentru a scăpa de adversarul ei, dar cu cât lupta cu atât sobolul devenea mai amenințător.

Vedēnd ca are să fie învinsă, biata broască începu să dea țipete, dar sobolul de loc nu se descu-răgia. După câte va minute de o rezistență eroică broasca și perdu toate puterile și sobolul o apucă și nu o mai lăsă. Atunci sobolul făcēnd repede o groapă în pământ, intră în intru cu broasca și dispărură împreună.

Incidentele acesta este cu atât mai însemnat, cu cât până aci se susținea că hrana sobolului se compune din vermi și insecte. După ceea ce s'a întâmplat, vedem că sobolului îi place și carnea broaștei. Ce vor dăce despre aceasta domnii naturaliști? „Românul.“

* (O Vrăjitoare.) Cetim în „Rēsboiul“: Dila estea murî în strada Sf. Ștefan o femeie cunoscută sub numele de „Baba Mariuța“ sau din cauza unor calități particulare proclită de cocoanelē mahalagioaice cu atrăgătorul nume de *Ivra*.

Ivra, așa-i vom dăce și noi, era una din babele a căror urmă a început să se peardă ađi și de care nu ne mai aducem aminte, de cât baladele populare sau vre unul din marii noștri poeți. Era un tip perfect, ca de fel legendei „Mihnea și Baba“ a lui Bolintineanu. Stimabilele pentagenare cum ar dăce domnul Trahanache spun cu oare și care șifală și regrete cum dēnsa făcea „de urit“, „de dragoste“, „punea cuțitul“, „vrăja stelele“, „chema pe ucigă l toaca pe coș“; și în ajun vre'una din multele procese ce le a avut cu vecini, umbla călare pe trestie de trei ori împrejurul casei „numero deus impare gaudet“! — și ducēndu-se la trei puțuri din trei respântii, asvirlea unt-delemn și petre înlăuntru borbosind: așa să stea dilaile mele ca unt-delemn d'asupra apei și așa să s'afunde dilaile vrășmasului ca peatra în puț“; și adagă pudibundele naratoare în simplitatea lor caracteristică și în respect „a tot ce-i nevedut“ — ea câștiga tot-deauna.

Nu atât rīvna de a face epitafe acestei druidese, ne-a împins să scriem, aceste rinduri, ci uu fapt care presintă oare și care gravitate. Moștenitoarele moartei căutând prin niște lădi, a dat de un sac în care se aflau o mulțime de oase de om, cu craniuri cu tot; aceea ce face să se colporteze versiunea că s'a dat de urmele vre-unei crime. Fu crimă sau că oasele erau numai un instrument al profesiunii ei, sau alt-ceva, e de datorita autorităților să cerceteze despre aceasta și mai cu samă pe o vecină F. P. . . care de și cam ecsaltată totuși trăind în strēne legături cu dēnsa ar putea da oare și care informațiuni. Sunt mai multe dila și nimic nu s'a făcut; cu toate acestea secția nu e de cât la câți va pași distanță. Toată lumea știe; numai autoritățile nu. E tocmai „Ce știe satu nu știe bărbatu“!

Un culegător de litere romān se aplică la moment cu condiție stabilă la [956] 1—1 Tipografia „AURORA“ în Gherla Sz.ujvár.

Nr. 1108.

[954] 3—3

Edict.

Oprea Istinca gr. or. din Reșinari carele de 10 ani a părăsit pe femeea sa Stana n. Vidrighin fără a i se ști ubicațiunea, prin aceasta se citează a se infățșa înaintea subsemnului în termen de 6 luni dela datul de

față, căci la din contră cererea de divorțiu a femeii sale se va pertracta și în absența lui.

Scaunul ppresbiteral gr. or. al Sibiuului.

Sibiu, 6 Decembre, 1884.

Simeon Popescu,
protopresbiter.

Zambach și Gavora.

Fabrica de vestminte și recuisite bisericesti

de rit catolic și grec.

[928] 8—30

în Budapesta, strada Vațului, Văcză uteza Nr. 17.

Felon sau Odăjdii Albe, Stihare, Dalmatice, Baldachin, prapori. Toate felurile de steaguri, și pentru societăți industriale (și pentru pompieri) co-

vor pe altariu, potiruri, pietohlebni-ca, cădelnițe, pacifical, candelile de altar, policandre pentru biserici, ripide, chivot, cărți de Evangelie etc.

Comande se efectuesc prompt. — Obiectele, cari nu vor conveni, se vor schimba cu altele.